

Spejbl slaví stovku

Když se na scéně objevil poprvé, řádila španělská chřipka. Není prý proto překvapen, že oslavu jeho 100. narozenin pokazila pro změnu chřipka čínská. Legenda českého loutkářství pan Spejbl se snaží zůstat nad věcí stejně jako jeho šéfka, ředitelka Divadla Spejbla a Hurvínka **DENISA KIRSCHNEROVÁ (45)**. Dcera herců a loutkářů Miloše Kirschnera a Heleny Štáchové do ředitelského křesla usedla před třemi lety, kdy se jí narodil syn a v témže roce zemřela maminka. Jak to všechno zvládla? A jak se pan Spejbl za sto let svého života proměnil?

■ **Letošní rok pro vás měl být plný oslav. Co všechno jste kvůli pandemii koronaviru museli rušit?**

Museli jsme reagovat opravdu rychle, protože kromě stovky pana Spejbla si letos připomínáme také devadesát let profesionální činnosti, devadesát let Máničky a Žeryka a 75. výročí působení divadla v Praze. Rušili jsme například slavnostní uvedení premiéry dokumentu *Neobyčejný život Josefa Spejbla* v kinosále Paláce Lucerna, který ke Spejblovu výročí natočila Česká televize, a velkou výstavu plánovanou ve Ville Pellé jsme přesunuli do prostor divadla jako podstatně skromnější, zato stálou expozici. Naštěstí se podařilo ve spolupráci se Supraphonem vydat cédéčko *Ať žije Spejbl!*. Co se týká představení, do konce sezony už hrát nebudeme. Každý měsíc, kdy nehrajeme, přicházíme téměř o milion korun, protože právě jarní měsíce jsou pro nás hned po prosinci ty nejsilnější. Máme štěstí v tom, že jsme příspěvková organizace, zřizuje nás město, takže jsme trochu kryti, ale je otázka, kolik peněz na kulturu zbude, až bude možné vyhodnotit celkové ztráty.

■ **Na zmíněné desce, která vyjde ke Spejblovým narozeninám, by měl být také dialog Spejbla a Hurvínka *O lásce z pera a v interpretaci vašeho tatínka*. Poslechnout si také můžeme Ondřeje Láznovského, zatím posledního pokračovatele Josefa Skupy, vašeho otce Miloše Kirschnera a Martina Kláska, který v divadle samozřejmě stále působí...**

Dialog *O lásce* patřil a patří k těm vůbec nejúspěšnějším a je s podivem, že se ho zatím podařilo nevydat! Z Ondrova debutu mám velkou radost, myslím, že se mu to ohromně povedlo. Ondra je tvůrčí, aktivní člověk, který má nejen nezbytný herecký talent, ale je schopen si něco i sám napsat. Dokázal se rychle popasovat s věcmi, ve kterých člověk zraje roky. Většina lidí má představu, že jakmile se dotyčnému podaří napodobit Hurvínkův a Spejblův hlas, je vyhráno, jenže takhle jednoduché to není. Musíte si najít svou vlastní interpretaci, vložit do toho něco svého, ale zároveň nenarušit daný charakter, natož hlas, aby i u poslouchových věcí bylo okamžitě jasné, že je to Spejbl s Hurvínkem. Taky to s sebou nese jistou dávku zodpovědnosti, nejde za dva roky říct, že už vás to nebaví, a odejít. Takže jsme moc rádi, že jsme kromě Ondry našli také nadanou interpretku pro Máničku a paní Kateřinu v Marii Šimsově.

▲ Ředitelka Divadla Spejbla a Hurvínka Denisa Kirschnerová s uměleckým šéfem souboru a interpretem obou hlavních postav Martinem Kláskem (v roce 1996 nahradil Miloše Kirschnera, který roku 1957 zaujal místo Josefa Skupy).

■ **Váš tatínek dovedl namlouvání Spejbla a Hurvínka k takové dokonalosti, že dokázal i sám sobě skákat do řeči. Donutila vás někdy situace uvažovat o tom, že by Spejbl a Hurvínka mluvili dva lidé?**

„**Spejbl zpíval šansony, pil a proháněl ženské.**“

Naštěstí ne. To, že obě postavy mluví jeden člověk, je princip, který se drží od dob profesora Skupy. A ideální je, když je interpret zároveň i autorem. Teď, když jsem u toho se vším všudy, zjišťuju, jak bylo v jistém ohle-

du ideální, že byl táta, interpret, autor, a navíc také režisér, ale i ředitel. Pro maximální zefektivnění celého toho procesu, co a jak divákům předložit. Maminka to měla podobně. V době prof. Skupy se zase „řídovi“ Hubáčkovi věšla celá agenda divadla do jednoho kufru.

■ **Josef Skupa pana Spejbla poprvé přivedl na scénu v rámci kabaretních pořadů plzeňského amatérského Loutkového divadla Feriálních osad. Jaké byly jeho začátky?** Skupa miloval loutky od dětství, taky mu zachránily život, protože když za první světové války narukoval, bavit tam prstovými maňásky děti poručíků, a když mu pak kuchař opalil nohu horkým čajem, pustili ho díky tomu domů a převedli ho do Plzně do

Škodových závodů coby kresliče a úředníka. Tehdy začal spolupracovat s Městským divadlem a nakoukl také do zákulisí Loutkového divadla Feriálních osad. Vedl je lidový loutkář Karel Novák a jeho dřevěný ansámbl byl klasický – princezny, princové, králové a čerti, sedláci – a kraloval jim Kašpárek, jehož interpretace se Skupa ujal. Navíc zmodernizoval jeviště i zákulisí. Novákovi ho ale nenechali loutky vodit. Skupa proto toužil po loutce vlastní. Už od dob svých studií na UMPRUM byl ovlivněný avantgardou, toužil proto po loutce, která by byla moderní a se kterou by mohl komentovat aktuální dění. Řezbáři Karlu Noskovi údajně předal návrh na hnědém balicím papíru, který se bohužel nedochoval. Noskovi se do loutky nechtělo, vymlouval se, že na to nemá ten správný vercajk, a navrhl ještě úpravy, s nimiž Skupa souhlasil. A tak téměř o rok později – přesné datum se nedochovalo – na podzim roku 1920 přinesl Spejbla do divadla. Jméno údajně dostal po jednom vesnickém čeledínovi. Je symbolické, že nepřišel na scénu jako ostatní loutky, ale že jej spustili shora, jako se spouští čert nebo anděl. Mezi těmi klasickými loutkovými typy působil opravdu jako zjevení a vzbuzoval nejen smích, ale i rozpaky.

■ **V tomto období to byl podle vašich slov tak trochu zhýralec a sukničkář...**

Ano, Skupa si ho takového přál, zpíval šansony, rád pil a proháněl ženské. Charakterizovali ho všelijak, jako přitroublého pivního stratéga, domýšlivého smolaře, co ničemu kloudně nerozumí a na svou domýšlivost a zbrkllost často doplácí. Vzhledem k vulgarismům, které taky občas pronášel, ho z přídavků pro děti promptně přesunuli do představení pro dospělé. Tam získal takový věhlas, že ho začali uvádět na

„Skupa miloval loutky, taky mu zachránily život.“

plakátech k představením, ale k hlavní roli byla ještě dlouhá cesta. I když zájem o něj rostl, byl problém s jeho partnerem. Vyzkoušeli Kašpárka, pak dokonce Švejka, ale pořád to nebylo ono. Až pak Gustav Nosek, synovec Karla Noska, který řezboval Spejbla, jako překvapení vytvořil Hurvínka. Skupa byl nadšený a měl v úmyslu využít ho coby Spejblova kamaráda, parťáka. Ale jakmile ho pustil na jeviště, lidi měli jasno: Spejbl má syna! Tehdy asi přišla největší Spejblova proměna, protože se ze zhýralce začal proměňovat v otce. Takže s přibývajícím věkem a pochopením zmoudřel, usadil se, pochopil, že kolikrát všechno není tak,

jak to vypadá, a čeká „druhý úder“. Díky tomu, že se jejich životem proluly i zásadní historické momenty jako třeba začátek války, zvážněli a dostali se ve svých hrách i do satirických poloh.

■ **Zmínila jste, že Mánička se Žerykem slaví zase devadesátiny. Jak se na scéně objevili oni dva?**

Skupa měl pocit, že by Hurvínek potřeboval nějakého vrstevníka. Došlo k tomu ve hře pro dospělé, kdy pan Spejbl prchl za svou poslední zdokumentovanou milou – Barborou Cimfulínovou. Hurvínek je sám a pobekává v parku, kde si ho všimne holčička a osloví ho (tehdy si ještě onkali): „Co tady dělá? Když jsem ho viděla na divadle, tak byl takovej veselej. Bolí ho bříško, nebo se bojí, že bude doma bit?“ A Hurvínek odpověděl: „Tomu ona nemůže rozumět. A není nějaká impertinentní? Ani mi neřekla své ctěný jméno!“ Načež holčička praví: „Já jsem přece Mánička!“ Mánička Hurvínka nikdy nenechala ve štychu, a tak společně vymyslí plán, jak získat „tatiho“ zpět. Vyhledají dotyčnou dámu a taťuldu jí zoškliví díky sdělení, že je insolventní. Dáma omdlí a v tu chvíli vyběhne z bytu pes, který se přidá k našim hrdinům a už s nimi zůstane. A tím psem byl právě Žeryk. Poslední do party přibýla paní Kateřina Hovorková, ale až v roce 1971. Měla několik předchůdkyň, které se dlouhodobě nepro-

POVEDENÁ DŘEVĚNÁ RODINKA

„Šmankote, Hurvajz...!“ Typická hláška Josefa Spejbla, kterou kárává svého nezbedného syna Hurvínka. Loutkář Josef Skupa ho nechal vytvořit v roce 1920 jako karikaturu přechytralého měšťáka (proto je plešatý a nosí staromilský frak), který vše poplete a působí směšně (proto huhňá a nosí k fraku dřeváky).

„Taťuldo, chá, chá...!“ Typický a nakažlivý smích prostorekého a trochu darebného Spejblova syna Hurvínka bývá tečkou za většinou jejich příběhů. Hurvínek je jen o šest let mladší než jeho otec Spejbl – vznikl v květnu 1926.

„Bábinko...“ oslovuje zvědavá, naivní, trochu přechytralá a trochu nepraktická Hurvínkova brýlatá kamarádka Mánička (letos v dubnu oslavila devadesátiny stejně jako pes Žeryk) upovidanou paní Kateřinu, která je ovšem ve skutečnosti o 41 let mladší než její vnučka. „Narodila“ se až v roce 1971, kdy byl zakladatel Divadla S+H Josef Skupa už 14 let mrtev.

sadily – dámy Frňoulou, Drbálkovou a Švitorkovou. Původně solitér Spejbl tak získal rodinu, která je všepatným archetypem a nabízí nepřehledné množství příběhů a situací.

■ **Výhodou Spejbla s Hurvínkem je také nadčasovost. Pořád se vám daří udržet Hurvínka bez mobilu?**

Ano, pořád ho ještě nemá. Spejbl to glosuje slovy, že bezdrátová komunikace není nic pro ně, loutky ovládané nitěmi. Snažíme se tenhle prvek povýšit do nějaké vtipné roviny, aby tam nepřibyl jen tak automaticky, protože Spejbl s Hurvínkem mají na všechno velmi specifický úhel pohledu.

■ **Za dob šéfování vašeho tatínka začali Spejbl s Hurvínkem daleko víc cestovat. Jak k tomu došlo?**

Josef Skupa si ho do divadla musel vybojovat, protože táta byl z politických důvodů vyhozený ze školy a taky byl u pětáčků. Nesměl proto ani do zahraničí, ale když Skupa dostal infarkt, museli ho kvůli již podepsaným smlouvám pustit na Mezinárodní festival mládeže v Bukurešti. Táta šel za Skupou do nemocnice, aby se ho zeptal, co mají v Rumunsku uvést. A Skupa mu na to prý tehdy řekl: „Víš co? Hraj si, co chceš, oni ti budou stejně hovno rozumět.“ Tátu v tu chvíli napadlo, že by bylo fajn, kdyby diváci S+H porozuměli. S těmi prvními překlady mu tehdy ve vlaku cestou do Bukurešti údajně pomáhali dokonce páni Zikmund s Hanzelkou a také Josef Suk. Jejich vystoupení mělo velký ohlas, takže od té doby se představení vždycky hrálo v jazyce země, kde divadlo hostovalo. Musely se přitom pohlídat různé místní kulturní odlišnosti a zvyky, text se vždy konzultoval s rodilým mluvčím, aby nedošlo k nějakému faux pas, a ve výsledku je zajímavé, že se diváci smějí na podobných místech jako u nás.

■ **Kde v zahraničí měli Spejbl s Hurvínkem největší úspěch?**

Největší fanouškovská základna vždycky byla a pořád je v Německu, ale s velkým ohlasem jsme se setkali třeba také v Japonsku. Byl tam totiž silný kult otce, takže když si Hurvíněk dělal ze Spejbla srandu, japonští diváci vždy pookřáli. Navíc je japonština jazyk, který lze celkem dobře zvládnout, na rozdíl třeba od čínštiny nebo vietnamštiny, které jsou daleko složitější, protože tam drobná chyba ve výslovnosti může úplně změnit význam slova.

■ **Vystudovala jste kulturologii a v divadle jste začala pracovat už během studií. Tušila jste, že v něm jednou zakotvíte?**

Rozhodně jsem neplánovala divadlu ředitelovat. Už proto, že chvíli před nástupem do funkce se mi narodil syn a chtěla jsem se věnovat jemu. Z plánovaných tří let tak zbyl jen rok. Cítila jsem ale, že to udělat musím. Oslovil mě kolega Martin Klásek za soubor, a i maminka, než odešla, měla o divadlo starost. Zděděné ochranné známky na loutky byly dalším důvodem, proč se postarat o tohle (pochopitelně nejenom naše) dědictví. To nešlo jen tak hodit za hlavu, když víte, kolik úsilí a času do něj nejen moji rodiče vložili. Divadlo si nakonec přitáhlo i bráchu Mikiho, který vystudoval animovaný film a multimédia na FAMU. Snažíme se prostě dát divadlu maximum.

„**Hurvínek pořád ještě nemá mobil.**“

■ **To období před třemi lety, kdy jste vedení divadla po mamince přebírala s čerstvě narozeným synem v náručí, muselo být šílené. Jak jste to zvládla?**

Bylo to šílené, ale cítila jsem, že to tak prostě mám udělat. Během půlroku jsem si v létě šla pro rodný list a na jaře pro úmrtní. Myslím, že jsem fungovala nějak automaticky.

■ **Nedolehlo to pak na vás s časovým odstupem?**

Jsem od té doby vlastně pořád v takovém kolotoči, že nebyla příležitost. Ale snad už ani nebude, protože se to všechno opravdu událo tak, jak nejlip mohlo. Včetně toho, že maminka zemřela doma a klidně. Pomoh-

Matka a dcera – před třemi lety zemřela Denise Kirschnerová maminka Helena Štáchová a ona po ní převzala vedení divadla. „Bylo to šílené, ale cítila jsem, že to tak prostě mám udělat.“

la nám v tom služba hospice Cesta domů, díky níž jsem potkala úžasné lidi. Od té doby vím, že i umřít se dá dobře. Ne vždy to jde, ovšem když projdete tím procesem krok za krokem, nejenže vás to připraví, ale také opravdu posílí. Co zásadnějšího můžete v životě řešit než odchod milovaného člověka? A zároveň se v mém životě objevil člověk nový, milovaný neméně.

■ **Zažila maminka vašeho chlapečka?**

Ano, zemřela, když bylo Kryštofovi půl roku. Nemoc se jí vrátila vlastně v době, kdy jsem zjistila, že jsem těhotná. Doktoři se tehdy tvářili optimističtější, než když onemocněla poprvé, protože se na to přišlo velmi brzy. Až později jsem zjistila, že těch dvanáct let, které maminka od prvního onemocnění prožila úplně bez problémů, byl v podstatě zázrak, že obvykle se nemoc vrací dřív. Ona měla navíc agresivní typ lymfomu (*zhoubný nádor mízních uzlin, pozn. red.*), takže od začátku druhé léčby uplynul jen rok. Narození syna ji moc potěšilo a po-

Letošní sté oslavy vzniku divadla narušila epidemie. Ale Josef Spejbl to bere s nadhledem...

Všechno nejlepší náš milý Pepo!!!
Všechno Ti vynahradíme!

Ať žije Josef!
19.3. 2020

mohlo také mně i v tom, že jsem musela šetřit energií taky pro něj, nebyl prostor plýtvat dechem. Poslední rok jsme si užily, byly jsme spolu, hrály karty, povídaly si a dělaly všední, zdánlivě obyčejné věci. Přestože to bylo hodně náročné, protože jsem v té době řešila i rozchod s Kryštofovým tatínkem, to ale nakonec všechno do sebe nějak zvláště zapadlo. A dnes už si vychutnávám opravdu každou chvíli. Stačí, když si třeba sedneme v klidu ke stolu a ti nejbližší jsou zdraví – všechno je v pořádku.

■ **Jak váš pohled na Hurvínka a na nová představení proměnilo narození vašeho syna?**

Kryštof má Hurvínka rád, ale zatím je přece jen malý a velmi zaměřený na auta a rakety. Až bude starší, budu ho „vykrádat“, protože dětský pohled na svět je kouzelný, nezatížený a velmi poučný a inspirativní. Proto tvořit pro dětského diváka je velmi zavazující, protože dítě snadno ovlivníte. Pokud ho představení zaujme, nechá se jím úplně pohltit a zážitek v něm zůstane nadlouho. Proto také spolupracujeme se školami, pro něž hrajeme zhruba polovinu všech představení. Rádi se necháme inspirovat, co je pro děti aktuálně důležité.

■ **Jaká témata jsou pro současné děti aktuální?**

Za dobu posledních dvaceti let, kterou můžu posoudit, se především změnil způsob vyprávění. Je svižnější, jak to vidíte i ve filmu. Můžete využít stále dokonalejší techniku. V 90. letech jsme v představení Jana Vodňanského poprvé řešili drogy. Tehdy mě děti dost překvapily svými znalými otázkami v následné debatě. V poslední době se ke slovu dostává ekologie a hodně řešíme šikanu nebo přesněji „vyloučení ze

skupiny“. Na Mall.tv je teď například hra o tom, jak se Máníčka spolužačky posmívají, že nosí pořád tytéž šaty.

„V poslední době se ke slovu dostává ekologie.“

■ **Když si promítnete své dětství, měla jste Hurvínka se Spejblem vždycky ráda, nebo jste někdy měla i vztek, že vám vlastně trochu berou rodiče?**

Jednou jsem na tuhle otázku jedné paní odpověděla: „Nenávídím je ještě dneska.“ Ale kupodivu jsem je opravdu měla vždycky

ráda. Od začátku jsme fungovali jako divadelní tým, do svých dvou let jsem dokonce s našimi jezdila na zájezdy, protože mě neměli kam dát. Lidi z divadla jsou naši prodlouženou rodinou, srdcaři, kteří nikdy nic nenechali náhodě. Tam na nějaké negace nebyl prostor. Měla jsem ráda i skupovského Hurvínka se Spejblem, a když se někomu nelíbili, bylo mi to líto.

■ **Daří se vám pokračovat v nějakých divadelních aktivitách teď v době nouzového stavu?**

Naštěstí se zcela nezastavila výroba nových inscenací. A tak můžeme v květnu a červnu zkoušet. Jinak jsme aktivní online, Miki Kirschner (*bratr Denisy Kirschnerové, pozn. red.*) právě dotočil 12 dílů *Hurvínkovy nedělní chvilky pandemie*, kterou napsal textař a básník Robin Král – Hurvínek propadl poezii a s nadhledem a ve verších komentuje některá dnešní omezení. Na našich stránkách máme *Koronavirovou hlídku proti nudě*, kde jsou loutkové seriály, angličtina s Hurvínkem, vystřihovánky, omalovánky. Díky Slow Radiu vysíláme živě čtené pohádky. Na Mall.tv je představení *Jak s Máníčkou šli všichni čerti*. A šli i kolegové – roušky, které jsme předávali potřebným. Teď už se těšíme na zkoušení a v nové sezoně na diváky. Snad to klapne!

Helena Cejmová

Rodiče současné šéfky Divadla S+H a zároveň její předchůdci Miloš Kirschner (1927-1996) a Helena Štáchová (1944-2017).

